

Ref 58

Fråga om rätt till bostadsbidrag när en försäkrad har sitt barn boende hos sig varannan vecka men inte har vårdnaden om barnet.

96 kap. 6 § socialförsäkringsbalken

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 9 november 2021 följande dom (mål nr 6953-20).

Bakgrund

1. Bostadsbidrag är ett behovsprövat ekonomiskt stöd som kan lämnas till bl.a. barnfamiljer. Syftet med stödet är att ge hushåll med låga inkomster möjlighet att bo i tillräckligt stora bostäder. Bostadsbidrag till barnfamiljer kan lämnas till försäkrade som varaktigt bor tillsammans med barn eller som har barn som bor växelvis hos sig. I dessa fall krävs att den försäkrade har vårdnaden om barnet. Bostadsbidrag kan vidare lämnas till en försäkrad som på grund av vårdnad eller umgänge tidvis har barn boende i sitt hem.

2. M.J. har en dotter som bor hos henne varannan vecka. Hon är inte vårdnadshavare för dottern. M.J. ansökte om bostadsbidrag som barnfamilj. Försäkringskassan ansåg att hon från och med september 2019 inte hade rätt till sådant bidrag. Beslutet motiverades på följande sätt. För rätt till bostadsbidrag på den grunden att den försäkrade har ett barn som bor växelvis hos sig krävs att den försäkrade är vårdnadshavare för barnet. M.J. är inte vårdnadshavare för dottern och kan därmed inte få bostadsbidrag på den grunden. Bostadsbidrag kan lämnas även på den grunden att den försäkrade har ett barn som bor tidvis hos sig. Eftersom dottern bor halva tiden hos M.J. kan dottern dock inte räknas med i hennes hushåll som tidvis boende barn och M.J. har således inte rätt till bostadsbidrag heller på den grunden.

3. M.J. överklagade till Förvaltningsrätten i Umeå som upphävde Försäkringskassans beslut och förklarade att hon hade rätt till bostadsbidrag som barnfamilj från och med september 2019. Förvaltningsrätten uttalade följande. Lagstiftningen är inte anpassad för en situation som den aktuella när föräldrar, som inte har gemensam vårdnad, har kommit överens om barnets boende utifrån barnets bästa och omfattningen av boendet anses som ett växelvist boende. Det kan inte krävas att M.J. ska anpassa barnets boende för att ha rätt till bostadsbidrag som barnfamilj, när ingen annan avslagsgrund åberopas än att boendet har passerat omfattningen för tidvis boende.

4. Försäkringskassan överklagade till Kammarrätten i Sundsvall som ändrade förvaltningsrättens dom på så sätt att kammarrätten förklarade att M.J. på grund av umgänge tidvis har ett barn boende i sitt hem. Kammarrätten uttalade vidare att det ankommer på Försäkringskassan att utreda om övriga förutsättningar för bostadsbidrag är uppfyllda. Enligt kammarrätten finns inte stöd i vare sig lagtext eller förarbeten för att ett barn kan bo för mycket hos en umgängesförälder för att kunna anses som tidvis boende där.

Yrkanden m.m.

5. *Försäkringskassan* yrkar att förvaltningsrättens och kammarrättens domar ska upphävas och myndighetens beslut fastställas. Försäkringskassan anför att det inte är möjligt att ett barn som bor varaktigt hos en förälder, antingen genom växelvist boende eller genom att barnet är hemmavarande, samtidigt kan vara tidvis boende hos föräldern i fråga.

6. *M.J.* anser att överklagandet ska avslås.

Skälen för avgörandet

Frågan i målet

7. Frågan i målet är om en försäkrad som har sitt barn boende hos sig varannan vecka men som inte har vårdnaden om barnet kan ha rätt till bostadsbidrag på den grunden att barnet bor tidvis hos den försäkrade.

Rättslig reglering m.m.

8. Bestämmelser om bostadsbidrag finns i 94–98 kap. socialförsäkringsbalken. Av bestämmelserna i 96 kap. framgår att bostadsbidrag kan lämnas bl.a. till en försäkrad som har vårdnaden om och varaktigt bor tillsammans med barn (4 §), till en försäkrad som har vårdnaden om ett barn som bor växelvis hos den försäkrade (5 a §) och till en försäkrad som på grund av vårdnad eller umgänge tidvis har barn boende i sitt hem (6 §).

9. Enligt 95 kap. 2 § första stycket socialförsäkringsbalken lämnas bostadsbidrag i form av bidrag till kostnader för bostad, särskilt bidrag för hemmavarande barn, särskilt bidrag för barn som bor växelvis och umgängesbidrag till den som på grund av vårdnad eller umgänge tidvis har barn boende i sitt hem. Storleken på de särskilda bidragen och umgängesbidraget beror på antalet barn enligt närmare bestämmelser i 97 kap. 22–23 §§. Av dessa bestämmelser framgår också att det särskilda bidraget för hemmavarande barn är högst och umgängesbidraget lägst.

10. Med barn som bor växelvis avses enligt 95 kap. 2 § andra stycket ett barn som bor varaktigt hos båda sina föräldrar som inte bor tillsammans. Vad som avses med tidvis boende är inte definierat i lagen.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

11. Såväl rätten till som storleken på bostadsbidrag till barnfamiljer är beroende av den tidsmässiga omfattning som familjen har barn boende hos sig. Regleringen bygger på antagandet att när omfattningen av barnets boende ökar så ökar också föräldrarnas kostnader för boendet (jfr prop. 2017/18:6 s. 26 ff.).

12. En rätt till bostadsbidrag för den som på grund av vårdnad eller umgänge tidvis har barn boende i sitt hem har funnits sedan lång tid tillbaka. Ursprungligen lämnades i den situationen endast bidrag till själva bostadskostnaden. När det särskilda umgängesbidraget infördes angavs att en förutsättning för att få det bidraget – liksom för att få det redan då gällande bidraget till bostadskostnaden – är att föräldern har barnet hos sig i en viss minsta omfattning (prop. 2004/05:112 s. 10 och 16).

13. När bestämmelserna om bostadsbidrag vid växelvis boende infördes tillkom en ny bidragsnivå mellan den som gäller för hushåll med hemmavarande barn och den som gäller för hushåll med tidvis boende barn. Syftet med detta var att bidragsnivåerna skulle bli rimligare i relation till omfattningen av barnets boende (prop. 2017/18:6 s. 26 f.). Någon avsikt att denna reform skulle påverka rätten till bostadsbidrag för hushåll med tidvis boende barn kan inte utläsas ur förarbetena.

14. Mot denna bakgrund får de krav på viss tidsmässig omfattning av barnets boende som anges i bestämmelserna om bostadsbidrag anses vara endast minimikrav. Den omständigheten att ett barn bor så pass mycket hos en förälder att omfattningen i och för sig är tillräcklig för att det ska vara fråga om växelvis boende hindrar alltså inte att föräldern kan uppfylla förutsättningarna för rätt till bostadsbidrag för hushåll med tidvis boende barn.

15. Försäkringskassans överklagande ska därför avslås.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

I avgörandet deltog justitieråden *Jüderblom, Ståhl, Bull, Anderson* och *Jönsson*. Föredragande var justitiesekreteraren Maria Rydell.

Förvaltningsrätten i Umeå (2020-06-15, ordförande Granholm [skiljaktig], tre nämndemän):

I målet är fråga om Försäkringskassan haft fog för att inte betala ut preliminärt bostadsbidrag till M.J. fr.o.m. september 2019 med barnet född 2008 som boende hos henne under del av tiden.

I bestämmelserna om bostadsbidrag görs skillnad på hushåll med barn som bor växelvis och försäkrade som tidvis bor med barn. Växelvis boende hos föräldrarna innebär att barnet vistas ungefär lika mycket hos den ena som hos den andra föräldern (se prop. 2017/18:6 s. 28). Enligt Försäkringskassans allmänna råd om bostadsbidrag till barnfamiljer bör det anses vara tidvis boende om en förälder har barnet boende i sitt hem minst 30 dagar per år.

Det har framkommit genom M.J:s uppgifter att barnet bor minst 182 dagar per år hos henne och enligt uppgift bor barnet varannan vecka hos föräldrarna. För att bostadsbidrag ska kunna lämnas till en förälder som har ett barn som bor växelvis krävs enligt bestämmelserna om bostadsbidrag att föräldern också har vårdnaden om barnet. M.J. är från oktober 2018 inte längre vårdnadshavare för barnet född 2008. Som framgått kan bostadsbidrag även lämnas till en försäkrad som på grund av umgänge tidvis har barn boende i sitt hem. För umgängesföräldrar finns inget krav på rättslig vårdnad om barnet.

Enligt förvaltningsrättens mening är lagstiftningen inte anpassad för en situation som den aktuella när föräldrar, som inte har gemensam vårdnad, kommit överens om barnets boende utifrån barnets bästa och omfattningen av boendet anses som ett växelvist boende. Det kan inte krävas av M.J. att hon ska anpassa barnets boende för att ha rätt till bostadsbidrag som barnfamilj, när ingen annan avslagsgrund åberopas än att boendet har passerat omfattningen för tidvis boende. M.J. bör därför ha rätt till bostadsbidrag fr.o.m. september 2019 som barnfamilj, trots att barnets faktiska vistelse är mer omfattande än tidvis. Försäkringskassans överklagade beslut ska därför upphävas. Det ankommer på Försäkringskassan att vidta de åtgärder som föranleds av denna dom.

– Förvaltningsrätten upphäver Försäkringskassans beslut och förklarar att M.J. haft rätt till bostadsbidrag fr.o.m. september 2019 som barnfamilj.

Granholm var skiljaktig och anförde:

För att bostadsbidrag ska kunna lämnas till en förälder som har ett barn som bor växelvis krävs att föräldern också har vårdnaden om barnet. M.J. är inte vårdnadshavare för barnet född 2008 och har därför inte rätt till bostadsbidrag som barnfamilj med barnet som växelvis boende hos henne.

Bostadsbidrag kan också lämnas till en försäkrad som på grund av vårdnad eller umgänge tidvis har barn boende i sitt hem. För umgängesföräldrar finns inget krav på rättslig vårdnad om barnet. Enligt Försäkringskassans allmänna råd om bostadsbidrag till barnfamiljer bör det anses vara tidvis boende med barnet om en förälder har barnet boende i sitt hem minst 30 dagar per år. Det ska inte vara fråga om växelvis boende i dessa fall. Eftersom M.J:s barn bor växelvis hos henne kan bostadsbidrag inte lämnas som om barnet skulle bo tidvis hos henne. Bostadsbidrag kan som framgår av Försäkringskassans beslut inte heller lämnas på någon annan grund (hushåll utan barn). Överklagandet ska därför avslås.

Kammarrätten i Sundsvall (2020-10-14, Törnared, Wadsten och Nyström):

Frågan i målet är om M.J., som har sin dotter boende hos sig växelvis, har rätt till bostadsbidrag.

Eftersom M.J. inte är vårdnadshavare för sin dotter har hon inte rätt till bostadsbidrag i form av särskilt bidrag för hemmavarande barn och inte heller i form av särskilt bidrag för barn som bor växelvis (se 96 kap. 3, 4 och 5 a §§ socialförsäkringsbalken, SFB).

Vad gäller frågan om M.J. har rätt till bostadsbidrag i form av umgängesbidrag har Försäkringskassan gjort gällande att hon inte har rätt till sådant bidrag eftersom dottern bor växelvis och därför inte kan anses som tidvist boende hos henne.

Av förarbetena framgår att ett barn för att anses vara tidvist boende hos en förälder i den mening som avses i 95 kap. 2 § första stycket fjärde punkten SFB måste bo hos föräldern i en viss minsta omfattning. Det har inte gjorts gällande i målet att M.J:s dotter inte bor i tillräcklig omfattning hos henne. Försäkringskassan menar istället att dottern bor i en för hög omfattning hos M.J. och därför inte kan anses som tidvist boende hos henne.

Av förarbetena till det särskilda bidraget vid växelvist boende framgår att innan bestämmelsen om bostadsbidrag för växelvist boende infördes ansågs en förälder ha rätt till umgängesbidrag vid tidvist boende även när barnet bodde växelvis. Innan det särskilda bidraget vid växelvist boende infördes ansågs därmed "växelvist boende" falla in under "tidvist boende". Det särskilda bidraget vid växelvist boende infördes för att föräldrar skulle få samma bidrag om barnen bodde lika mycket hos vardera vårdnadshavaren. Införandet av bestämmelsen om växelvist boende påverkade därmed enbart föräldrar som är vårdnadshavare och har barnet växelvist boende hos sig. Det framgår inte av förarbetena att införandet av det särskilda bidraget vid växelvist boende för vårdnadshavare skulle medföra att en förälder som inte är vårdnadshavare men som har barnet boende hos sig växelvist på grund av umgänge inte längre skulle anses ha barn boende hos sig tidvis.

Enligt kammarrättens mening finns därmed inte stöd i varken lagtexten eller förarbetena för att ett barn kan bo för mycket hos en umgängesförälder för att kunna anses som tidvist boende hos denne. Kammarrätten finner därmed att M.J. på grund av umgänge tidvis har ett barn boende i sitt hem i den mening som avses i 95 kap. 2 § första stycket fjärde punkten SFB.

[Text som avser ett mål som inte överklagats till Högsta förvaltningsdomstolen har här utelämnats.]

Mål nr 1695-20 gäller frågan om M.J. har rätt till preliminärt bostadsbidrag från och med september 2019. Förvaltningsrätten har i den överklagade domen förklarat att M.J. haft rätt till bostadsbidrag från och med september 2019 som barnfamilj. Det är oklart vilken form av bostadsbidrag enligt 95 kap. 2 § SFB som förvaltningsrätten ansett att M.J. är berättigad till. Förvaltningsrättens dom i mål nr 2641-19 ska därmed ändras på så sätt att M.J. förklaras ha ett barn tidvist boende hos sig på grund av umgänge. Det ankommer på Försäkringskassan att utreda om

övriga förutsättningar för bostadsbidrag i form av umgängesbidrag från och med september 2019 är uppfyllda.

– Kammarrätten ändrar förvaltningsrättens dom i mål 2641-19 och förklarar att M.J. på grund av umgänge tidvis har ett barn boende i sitt hem. Det ankommer på Försäkringskassan att utreda om övriga förutsättningar för bostadsbidrag i form av umgängesbidrag från och med september 2019 är uppfyllda.